

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

Sermo de omnibus sanctis: Exultabunt sancti in gloria

[urn:nbn:de:bsz:31-300764](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300764)

Sermo in solennitate

gaudens p viam suā. Actū. viij. Et pphē
tam audi canentē. In domū dñi letantes
ibimus. Deinde scdo. In domū hanc
accelera. In domū hanc ppera. vbi nulla
calamitas. In illā itaq; domū cur? si no?
men petis rñder Jacob Beñ. xxxv. Romē
loci illius dom? dei. Et. xxvij. eiusde; Ele
re non est hic aliud nisi dom? dei et porta
celi. Si eius conditōes p̄quiris. opulē
tissima est. in ps. Gloria et diuitie in do/
mo eius. Rursus speciosa est. Ob hoc ps.
Dñe dilecti decore domus tue. Porro lau
dibus insonat. in ps. Beati qui habitāt
in domo tua dñe. rē. Deniq; omnē homi
nis appetitū p̄fecta satietate delectat. In
ps. Inebriabūtur ab vbertate dom? tue
et torrente voluptat; tue potabis eos. Et
iterum. Replebimur in bonis dom? tue.
Finaliter tertio tuaz pete mansionē. tu
am pete portiōem que est felix paternitas
vt scz mansio tua sit in domo eterne retris
burōnis cum psal. Unā petū a dño hanc
requirā vt inhabitē in domo domini. rē.
Portio quoq; in terra iuentū/ quā nos
adire prospero imp̄turbato; cursu/ pres
ster summus illa in domo paterfamilias
domin? noster Jesus xps Amen. Finis

Sermo eiusde; de omnibus sanctis.

Exultabunt sancti in gloria.
letabūtur in cubilibus suis
Originaliter psal. cclij. Col
letantib; sanctis et exultantib;
in gloria. Quid sup̄est? o do
ctissimi viri patres et fratres. nisi satagere
talem habere deuotionē/ vt eis intercedē
tibus ad eorū puenire mereamur societa
tem. quoniā nō habem? hic ciuitatē ma
nentē sed futurā inq̄rimus. Et si naturale
est exilib; a patria sua/ q; nescio que dul
cedo cūctos allicit sermonē de ea et frequē
ter facere et cupidius audire. nos a tali pa
tria tales exules. nōne multo amplius id
ipm agere natura stimulante cōpellimur
Suspirem? igit ad celestia vt ibi nostra
sunt cordaybi vera sunt gaudia/ vbi ciues
sanctoꝝ habitant et domestici dei/ presto
lantes aduentū nostrū/ et ad adiutorium
promptissimi/ tātmōdo nō absurdesca
mus vocatibus/ nō repellam? adiutores
adeamus pot? illuc deuorōis pedib; In
terpellantes in primis te reginā celoꝝ. re

dominā angelozū/ qua aperiente pro no
bis os illud benedictū/ os plenū gratia et
prorinus orabūt sancti/ sancteq; omnes
Quibus in om̄ne oratibus/ quo pacto
formidabim? de repulsa? Eya aduocata
nostra/ illud os gloriosissimū p nobis ape
ri ad orandū/ quēadmodū in hac die so
lennitatis et leticie nostra aperim? ad te sa
lutandū dicentes. Ave gratia plena rē.
Exultabūt sancti in gloria/ letabūtur in
cubilibus suis. Collaudaturi sanctos san
ctasq; om̄s/ vt et debitus eis honor fiat a
nobis/ ac vicissim sua nos intercessio ad
iuuet. vt demū ad imitandū eos/ sua nos
exempla alacriores efficiāt. (Iste enī tres
sunt p̄sentis institute celebratōis rōnes)
proponim? verbū prophetici carminis.
Exultabunt sancti in gloria letabūtur in
cubilibus suis. Et quidē ipse phus in
expiencie naturalis schola versatus/ tra
dit in rhetoricijs q; delectatiōez om̄ia pro
sequūtur. et gratia ipius delectari/ appe
tunt delectari. nec semel in hāc cadit sentē
tiam. Nihilomin? idem duas leticie vt de
lectatiōis species cōdidit. Unā que est stu
diosozū. puram. laudabilem. tranquillā.
diurnā. Dic est illud q; phia admirabi
les habet delectatiōis firmitate et puritate
Alterā dat que a vitiosis vitam pecudū
eligentibus inq̄ritur. et hec feda/ turpis/
inq̄ta/ breuis/ nocitura/ qualis fuit sar
dinapali. Hanc leticiarū varietatē/ lo
cis plurimis scriptura sacra nō siluit. Le
tamini inquit iusti in dño/ ecce bonā leti
ciam Audi malā? In maleficijs suis letifi
cant regem. Et talia sine numero posuit
sacra scriptura. Duo proportionabili cu
bilia eadem sacra scriptura cōdistinguit/
prohibēs vnū per os pauli. Non in cubi
libus inq̄tet impudicijs. Quo plecto
verbo/ lumen ecclesie. Augustinus cōuer
sus est. Laudat alterā in canticis dicens
In cubilibus et in hortis aromatu; Habz
quippe leticia et exultatio viciosa/ probro
sum vitiosumq; cubiculū. sancta vero san
ctū/ quale notant verba thematis. Exul
tabūt sancti in gloria letabūtur in cubili
bus suis. Poterat fortasse ambiguū esse
de qua leticia de quib; ye cubilib; intelli
geret propheta si dixisset. Exultabunt in
gloria/ letabūtur in cubilibus suis. Nūc
autē cum addidit sancti. om̄is scrupulus
dubietatis ablatu; est. quoniā sanctozū

non nisi sancta est gloria sancte exultatio
nes et leticie sanctas cubilia. **S**ed quia
cubilia quibus in locis quere[m]us aut inue
nimus illa. Puto quod non extra non foris sit
sanctorū gloria/sit exultatio et leticia/sed
introsus in abdito cōsciētie secreto. Hoc
sensit qui dicit Gloria nostra hec est resti
monium cōsciētie nostre. Nam et gloria om
nis filie regis ab intus. Bonū igitur cu
bile. et sanctū et letum/est sanctorū consci
entia/in hac exultant/in hac gloriātur et
letātur tranquilla pace fructentes. Nam amo
do iam dicit spiritus ut requiescat a labo
ribus suis. **E**st quippe sanctorū cubile
mundū/est molle est quietū. Alioquin si
vel sordidū esset et ferens. vel asperū et dur
rum. vel tumultuosū ac strepidulū. neque
quies in eo/neque leticia et exultatio posset
inueniri/neque diceret propheta de eis. Ex
ultabunt sancti in gloria/letabūtur in cu
bilibus suis. **H**abemus quod et quale sit
sanctorū cubile/dicere supel[et] pro nostra
eruditōe/quo pacto tale in eis cubile stra
tum paratūque fuerit/ut et mūdum esset et
molle et quietū. Dicam quid contigit dū
huiusmodi meditatio mea nouissime per
quireret. volens et circūdugens quaqua
uersum sue consideratōnis oculos. Ince
dit in euāgelium p[re]sentis celebritatis. **B**e
lic septem beatitudines quasi toridē cubi
cularias introspectit/quarū misterio san
cti dei sancteque omnes/cubilia conscientia
rum parauerūt. Nam si queritur vnde san
ctorū cubile mundiciā habuit. in prom
ptu videre est/quia vel beatitudo luctus
sordes abluat si p[re]fuerint/mundicordia
innocēs nullas huiusmodi sordidū collu
uiones introire p[er]misit/aut agglutinari.
De due sunt cubicularie que appropria
tōne quadā familiaris obsecute sunt cō
fessoribus et virginibus. **P**roinde sequi
tur. Unde in his cubilibus mollicies. At
tendite quia mititas et misericordia tan
quā doctissime ad hoc op[us] cubicularie om
nem impatiētie duriciē abiecerūt et molli
ciem compassiōis etiā erga necatores su
os induerunt. Hoc in martyribus fuit
p[re]cipuū. **D**enique quies vnde compara
fit si quis voluerit agnoscere/aspiat tres
reliquas beatitudines tanquā cubiculari
as ad hoc opus idoneas. Paupertatē spi
ritus que spinosas recū curas abigit. Esu
riem p[re]terea et sitim iusticie que fastidio

sum et variū semp[er] ocium deicit. Pacem
denique que ab omni exteriorū interiorūque
streptu cubiculū cōsciētie turum reddit.
Hoc modo cubile quietum/in apostolis
in propheris/in patriarchis vtiq[ue] paupe
ribus spiritu esurientibusque iusticia. atque
pacificis/cubiculariis. hoc est beatitudi
num ternarius iste stravit. **N**ec tamen
negauerim quin harū beatitudinū talis
exiterit sedulitas/ut et mutuo se iuuaret/
et omnibus in cōmune sanctis inseruierit.
Sed ita loqui p[ro] appropriatōem fas fue
rit. **B**eatū igitur sancti sancteque omnes/
tor beatitudinibus olim circūsepti. Bea
ti p[ro]fusus/tali subsequētū septenario cu
biculariū adornati/quatin[us] nulla spur
cicia feterent/nulla callositate rigerent
nulla inquietudine turbaretur. ut hic in
sp[iritu] singulariter predicti in pace in idip[s]um
dormirent et requiescerent. et illic simul
dono sentirent illud propheticum carnis.
Exultabunt sancti in gloria letabūtur in
cubilibus suis. **E**t quis dabit nobis o
viri fratres et patres. quis dabit exultare
hoc est extra nos quodāmodo saltare in
hac gloria/quo letari in cubilibus nostris
Affine v[er]ū igitur iugiter iter nos ad obse
quiū nostrū septem iste cubicularie quas
et euāgelio nominauim[us] paupertas/mi
titas/luctus/esuries/iusticie/misericor
dia/mūdicordia/pax. **F**elix plane qui
tali contubernio potuerit gloriari. Affir
mo quia totus in exultatōe/totus in glo
ria positus letabitur in cubili cōsciētie
sue/replebitur cor suum iubilo. et gaudiū
suū nemo tollit ab eo. Quidni totus io
cundus in cubili mundo/in cubili molli
et placido/in cubili tranquillo et quieto.
Nihil plane letius bona consciētia vel io
cundius atque serenius/cum ex aduerso ni
hil horridius mala consciētia/nihil con
fusus et inquietus inuenit. Exagituratur
quippe stimulis cupidinū/misericor
dis sese rodit tepiditate. semp[er] p[re]sumit se
ua turbata consciētia. **N**e talibus qui
semper vel dum tristatur furunt. vel iu
stra sapientem dum letatur insanit. **B**u
di letam insanitā/vel si melius dicat in sa
nam leticiā. Letatur inquit sapiens cum
malefecerit et exultant in rebus pessimis.
Qualis putas insanitā est videre hominē
de cuius morte tractatur/lasciuire et gesti
re/immo et vincula quibus stranguletur/

Sermo in solennitate

incessanter operari. Tales sunt qui iniquitate meditantur in cubili suo. assistunt enim in via non bone. **C**ubili tali. quia fetens et sordidus est. quia spinosum et asperum. quia nulla ex parte tranquillum. Hilomimus quidem iacere sustinet in cubili tali sicut sus in volubro luti/ sicut iumenta que computruerunt in stercore/ de quibus item apud Job dicitur quod sub sentibus delicias computrat. Qui denique iam sentiunt in se illud maledictum propheticum Subter te sternetur tineae. **Q**ue tineae? Tineae mordaces prauis desideriis. Et operimentorum vermes. remorsus scilicet amarissimi peccatorum. **J**acet caro cum peccatore/ et terribili fetore illecebrarum eructuar. **J**acet mundus. et duros curarum aculeos ingerit atque mordaces desideriorum pulices multiplicat. **J**acet dyabolus/ et horridis fantasmarum errorum emulationum ambiguitate spiritus iter turbat. **P**erniciosos nimirum hos dixerim cubicularios animarum quibus irrepentibus peccata cubilia/ attracta est sordidissima diraque dissensio. conculcans omnia. omnia proterens. **S**ed de hoc portentoso scismate in sacris ecclesie cubilibus se versante/ qualis unquam sermo pro rei indignitate sufficeret enarrare? **Q**uanto consultius erat. (viri patres et fratres) quanto iustius aduocare deum in cubiculum suum/ in cubiculum conscientie. quod adeo coangustum et breue est/ dicit sermo per pheticus/ ut duos capere nequeat. **Q**uales duos? Sponsum et adulterum. deum et mundum. **I**ta pergebam declamare contra vanitates et insanias falsas hominum contemnendum cubiculum proprie conscientie/ hominum alibi gloriam/ alibi leticie oleum cum fatuis virginibus/ mira stoliditate querentium. **L**upiebam in super specialiori descensu/ tres oratorium thalamos mordaces conterere/ scilicet tres status hominum quos presenti sermone videmus interesse. **Q**uosdam intueor incipientes et iuniores/ hos appropriate monere conabar ad mundiciam cubiculi sui/ quod conscientiam appellamus. nam in pueris nonne debet angelica puritas effulgere? **A**lij sunt proficientes et proveciores his suadere conabar molliciem cubiculi sui quod est conscientia/ ut et mites essent non resistentes malo. et contra crebriores illius etatis insultus per patientiam et misericordiam non enervata

tam segnitiam fierent molliores. Denique reliquos aspicio seniores et perfectos/ hos magis decet quietum tranquillum cubiculum. ubi somno contemplationis in pace in idipsum dormiant/ corde in superne visionis spectacula vigilante. **Q**uale est illud. **E**go dormio et cor meum vigilat. **I**ta inquam peregre meditabar. dum studiositas speculatrix aut affuit/ aut affuisse visa est que gressum orationis nostre retroqueret ad supernos unde ceperamus ciues regredi suadebat. multa super eorum statu/ multa super eorum felicitate leticia et exultatione diligenter interrogans. **D**ic primo inquit si leticia sanctorum sit eorum principalis beatitudo. **P**rimalem non esse respondi. sed ad beatitudinem consequitur. que in clara dei cognitione et fructiva eius dilectione consistit quibus positus in anima bene disposita tanquam conuenientissimis formis/ coniungentibus anime potentias supremas cum obiecto summe conuenienti cum omni bono/ ut leticia et exultatio consequatur necesse est. **L**audat igitur sanctos themata nostrum a sue felicitatis effectu/ sicut ibi **L**orenzo voluptatis tue potabis eos. **E**t ibi **A**dimplebis me leticia cum vultu tuo. **E**t ibi. **I**nter in gradum domini tui. **S**ic et talia innumera. **E**t quibus propheticis sententia consonis eliditur positio hominum felicitatem in voluptate non in dei contemplatione ponentium. **N**am etsi felicitati voluptas velut securius dicamus iocunditas adiuncta sit/ non tamen est felicitas necque finis nostris. **D**ic secundo. **S**i licet operari dei mandata propter leticia et delectationem quam omnes appetunt/ consequenda. **R**espondi non licere tanquam profine vel motiuo principali. **E**sset enim peruersa et quodammodo symoniaca aut adulterina affectio. **S**ecus dum deus est principalis finis intentionis/ et delectatio secundarius sub hoc fine. quoniam ubi unum propter aliud/ iam non plures quodammodo sed existimat unus finis. **D**ic tertio. **S**i multo plures ex hominibus preponunt spiritualibus carnalibus leticiis. **P**reponunt respondi/ quoniam in gustu corrupti sunt et quia spiritualium gustationem non satis attigerunt. **D**ic quarto. **S**i par sit in omnibus sanctis leticia et exultatio. quolibet itaque secundum anselmi deductionem/ videtur esse infinita/ dum quilibet tantum gaudet

de bono alterius sicut de proprio/et ita p
reflexiones procedēdo/resulabit gaudi
um sine modo. Respondi delectatiōes in
sanctis et finitas esse et impares. Finitas
quidē sicut anime substantia et sua capa
citas finite sunt. Impares vero fm diuer
sas mansiones/et cubiculorū hoc est con
sciētiarū dispositiōes in gratia ac uatū
ra. Processus autē Anselmi/non de infi
nitate formalis leticie locum habz. sed de
obiectali vel exemplari vel occasionali

Dic quinto. Si leticia sanctorū/vicis
sum quandoq; vel minuitur vel augetur.
Minuit vel augetur respōdi si fiat aspe
ctus ad leticiam ab accidentalī beatitudi
ne consequētem/ut de creaturā pulcris
tudine gaudio bonitate et in aureolarum
coronatiōe. Hoc intellexit doctor noster
Jesus dum ait. gaudium esse in celo an
gelis dei super vno peccatore penitentiā
agente. Similiter gaudium est sanctis/
dum ex eorum imitatione dumq; ex eorū
predicatiōibus vel scriptis/ad bene agē
dum cōuertimur. Ita ergō nunc et alias
dum honoramus sanctos/dū precamur/
dum libros eorum legimus/dum de eis
predicamus/ipsos utiq; letificamus Pro
pterea grandis fiducia p̄stat nobis /q
repulsam nō patiemur dum quod mari
me cupiunt et quo delectantur/ petimus
oramus prosequimur. **D**ic sexto. Si
tristentur sancti compatētes malis no
stris/quale est illō angeli pacis amare fle
bunt. Respondi non esse amplius in san
ctis dolorem/nō lucrum/passionem quā
dem perdidērunt/et si non compassiōe.
Possunt nihilomin⁹ intelligi de nostra
impietate tritari. dum gaudio illo carent
quod de nostra sanctitate sentirent.

Dic septimo. Si hic super flumina bā
bylonis in tanto tāq; in certo damnatiō
nis periculo/liceat quandoq; gloriari ex
ultare et letari Licet respondi sed in domi
no cum tremore. Alioquin trepidatio si
ne exultatiōe misera/et exultatio sine tre
more superba vanaq; reputatur. **D**ic
octavo. Si pro viatoribus damnandis
orant Respondi orant/vel quia fortassis
eos damnādos nondum sciūt/vel ut mi
nus mitiusq; damnētur. et ut compassiō
nis habere viscera se demonstrēt. non
dum enim obstinati sunt. nondum locus
deest remediū q̄d diu scole sunt i tra q̄d lu

sedē tenz misericordiā dñi superaltare po
tens iudiciū/ tam diu fas est p̄demnādū
in terra iusticie ad misericordiē curiā ap
pellare. vbi p̄ter humanorū morē iudi
ciorum/peccatorē absoluit accusatio pro
pria/propriaq; saluat damnatio. Si nos
ipso iudicarem⁹. nō utiq; iudicaremur.

Dic nono. Si nostras oratiōes ad san
ctos suas ipsi semper agnoscunt? Agno
scunt respondi Hoc quippe ad suam glo
riam. hoc et ad beatitudinē saltem accidē
talem p̄tinere cognoscitur. Hoc igitur fit
vel in verbo/vel reuelante orantis ange
lo/vel alio tali modo. **D**ic decimo. Si
tantūdem valeat orare sanctū aliq̄m mi
noris meriti ut maioris/et vnū sicut plu
res. et cur dictum est/ ad aliq̄m sanctorū
puertere. Hoc dicendū esse respōdi. Quo
niam affectio nostra / nostraq; deuotio/
nūc isto/nūc illo modo/nunc ad hūc nūc
ad illum sanctū/plus et plus accenditur.
quo fit ut commodi plus habeat oratio.
Addito q̄ deus vult sanctos suos quos li
bet honorari/hūc in illa/bunc in ista gra
tiā. p̄rogatiua. Deniq; tāta charitas est
int̄ sc̄tōs ut vno orate aliq; s̄lt̄ deprec̄nt. sed
neq; ad diuinā maiestatem/nra vilis indī
gnitas presumere d̄z accedere/sine medio
domesticorū suorū. quoz orōes/et doctio
res sunt et placidiores. Erget nihilomin⁹
q̄sdaz ad deū sine medio nonnisiq; accede
re. vel necessitas vehemēs nō hñs legē vel
charitas foras m̄tēs timorē/nō cogitās
maiestatē. **D**ic xi. Si p nobis orātes
sancti sp̄ exaudiant. Exaudiant r̄ndi. dñi
petim⁹ pie hoc est p̄tilib; ad salutē et pro
nobis. et p̄seuerāter et in charitate. Secus
non oportet/ut si petim⁹ tp̄alia nocitura
aut p̄ alijs nō se p̄pantib; ad grām. aut
si nō sum⁹ in gratia/vl̄ si nō p̄seueram⁹ in
eadē. **D**ic xij. Si sancti nobis orātib;
indulgentiā largiūtur. Largiūtur r̄ndi/
nō quidē autoritative ut in terra summ⁹
pōtifer/ sed ipetratiue. excepto tamē chri
sto summo capite nostro/ cui⁹ autoritas
principalis semp est in indulgentijs. **D**
ic decio tertio. Si sancti seruētius orāt
pro illis quos in vita germanius dilexe
runt/ ut pro parentibus /et benefactori
bus. Cui questionī par est illa. An ade
pta simul beatitudine sancti tales inter se
magis q̄ extranei delectentur et ecultent

Sermo factus in solennitate

Respondi q̄ gloria non tollit naturam sed perficit. Propterea nihil prohibet quin ceteris paribus illud quod vtrobiq̄ queritur contineat veritatē / sic q̄ sancti pro suis amicis magis orant / et eis saluatis / cumulatius gloriātur. p̄ eis maxime qui sue saluationi / verbo vel exēplo vel ope q̄libet / causam prebuerūt / quēadmodū dā nati suos aciori odio participes insectantur. **Dic. xiiij.** Si de pena damnatorum sancti colletātur. Colletātur respondendum vidēt vindictam. non quidē pro afflictione vt afflictio est / sed vt ipsa iusticie voluntatiq̄ diuine cōformatur. Propterea nihil phibet dicere / eos cognoscere immo visitare posse localiter / penas et gemitus stridoresq̄ damnatorū / quib⁹ resonantibus euz gaudijs saluatoris / fit carmē amēnissimū / quale canebat psalmista cum ait. Misericordiā et iudiciū cantabo tibi domine. Harmonia vere mirabilis satis apprehensibilis / que resultat canente inferno tenore iusticie. et mollem cantum misericordie paradiso resonante. **Dic. xv.** Si leticia sanctorū ex resumptōe corporum augebit. Augebit respondi saltē exē siue. sed an intensiue / p̄blemā est ad vtz q̄ probabile. et habet ps̄ vtraq̄ causas et doctores. **Dic. xvi.** Si leticia sanctorum in suis corpibus / crit p̄ sensatōem extrinsecā propriorū obiectorū. vt q̄ visus delectat in lucidis et pulchris / tact⁹ in multib⁹ gustus in dulci et sapido / similit̄ de ceteris. Respondi q̄ principalis in corporibus gloriātur leticia / ab internis consciētiarum cubilibus emanabit. Fiet quoq̄ ex redundātia beatitudinis anime ad corpus sua lera iocūditas sua quadruplex dōratio. Porro de sensatōib⁹ forinsecis nullam impfectōnis dicentib⁹ indigētiam / vt sunt visio et auditio / nihil prohibet illas exerceri / vt in decoris et armoniis corpus hilarescat. Secus de tactu videtur et gustu. quos vel ad nutritōem vel generatōem ipse nature deus / vianibus ingeniauit. quāq̄ impfectōe seclusa q̄s audeat determinare quosdā proprios horum sensuum actus nō ibidem reperiri. **Dic. xvij.** Si cubicularie animarū (sic enī beatitudines nomiāte sunt septē) Si pretereā ancille ceteras quas virtutes cardinales et theologicas dicimus. letificabit cubilia animarū in gloria. Hoc est querere si

beatitudines et virtutes omnes / in illa felicitate manebūt. Non manebūt respondi quantū ad id quod impfectōem sonat p̄ vie statu / vt q̄ sint moderatiue passionū / vel incōmodorū toleratiue. vel expectatiue futurozū aut lucentes in speculo et enigmate. Ceterum quo ad reliqua que decorum animarū quendā opantur / illos habitus pulcherrimos remanere / sicut non est penitus improbabile. sic nec est contētio sa temeritate ponēdū. **Dic. xviii.** Quod ad tres istas questiones vltimas proportio nabiliter satis dici potest de horrenda tristitia damnatorum q̄ et augebitur per resumptōem corporū vtiq̄ fetidissimorū et omni cadauere viliorū. Quodq̄ ab intus et ab extra erunt in omni acerbissimo cruciatū genere feris deuorati ab igne. et ab intus vt libanū ignis positi. Turpissimis deniq̄ vitiōzū habitib⁹ sedabūt. torquebūturq̄. nam et vermis eozū non moriet. et superbia eozū ascendet semp / se furiosa rabie in omnipotentē erigēs et impingens. **Dic. xix.** Si delectabūt sancti in gloria dei oculis corporalibus intuendo. Respondi eos corporaliter vi suos fore deum in carne assumpta. quod qualiter fieri simul poterit ab omib⁹ miratur illi qui vel dei omnipotentia vel status illius nouā totam consistentiā / non aduertunt. Porro si vel iris multicolor / vel imāgo speculi videtur pariter a varijs distanter. Non est inopinabile similia de corpore christi ponere in celo. quēadmodum suo modo cōfitemur in benedicto sacramento. Quo cunq̄ demū acies corporalis oculi sese conuerterit / videbitur deus omnia in omib⁹ oculo sane spiritali non corporali sicut deus in essentia sua non caro est sed spiritus. **Dic. xx.** Proponēbat studiositas spectatrix ampliora cōquerere de secretis celestibus / etiam vsq̄ ad curiositatem / vel inutilem vel inopportunam. vt Si possit haberi leticia de patre sine filio. Si absq̄ p̄sonis de essentia. Si de perfectōe vna essentiali vel idealī absq̄ reliqua. Si visionē quis habere possit sine delectatōe. aut delectatōem sine delectatōe consequente. Si in accessu dei libera stat principaliter beatitudinis certa iocūditas et iocūda eternitas. Si sancti se posse dānari cognoscūt sicut vtz cognoscere habent. quo pacto

in suis cubilibus ineffabili securitate letant. Si deus in beatis sit eorum formalis non solum efficiens vel exemplaris vel obiectualis leticia. **T**unc ego ad studiositatem ab ipse precor/ precor absiste/ tempus disputandi et tempus instruendi. primum in schola/ alterum in sermone. Suffecerit hactenus tue importunitati paruisse/ noli ea quere que vel impossibilia sunt inuenta vel quesitu supuacua/ vel pro tempore et loco parum idonea. Redeat pmitte/ orationis nostre languidus iam et pene lassus gressus a celis ad terras/ a sanctis ad nos. a questionibus ad morales eruditiones. quando non sine moralibus documentis multa quesueris. **I**ta studiositas ad se/ ego ad me redit. Protinus resumere cogitavi tres consideraciones intermissas. Una de incipientibus. Altera de proficientibus. Tertia de perfectis/ fm tres condiciones cubilium sanctorum/ in mundicia mollicie et quiete. qualia loquitur vox prophetici carnis. **E**xultabunt sancti in gloria/ letabuntur in cubilibus suis. Que fuerunt verba demas. etc.

Sequitur oratio. Attendite ergo (ad vos mihi sermo est o pueri) si ex deo estis verba dei audite. Letificate sanctos pudorem diabolo facite. Non sileo/ non quiesco. sic studebo loqui/ vt a vobis intelligar. Nichil loquar amplius nisi ad vos et pro vobis o pueri/ habete partem vestram in sermone/ illam nolite repellere. Si frequenter in domibus vestris/ vt deceret/ instrueremini de salute vestra/ et puritate vestri cubiliculi quod est conscientia/ diligenter incitari remini ad amorem christiane religionis/ docendo sepe/ ad quid facti estis/ ad quid tenditis/ in quo periculo damnationis estis/ ego facilius dimittere vos et silem. **D**ixi iam/ non sileo/ non quiesco/ nolo quod in futuro mordearis nasum meum. quid admiramini/ quid aspiciatis/ silueritis interim et scietis que sit hec parabola. Date quartam partem horre verbo dei et honori sanctorum et salutem vestre/ qui non vna hora non duas sed dies integros/ sed hebdomadas/ fabulis sepe datis. Aut certe recedant mali pueri/ recedant discipuli/ recedant perditici/ manent boni quibus loquar. Recedant inquam non teneo/ non impedio/ aduertat tamen periculum si sine benedictione finali discesserint. **D**enuncio vobis o pueri et adulescentes in genui/ denuncio vobis tria que seruis

tis circa cubiculum conscientiarum vestrarum. Custodite cubiculum conscientie vestre mundum in vobis vt sitis mundicos/ des id est mundi corde. **L**auete ne per maliciam vestram cubiculum aliarum conscientiarum verbo malo vel opere deturpetis. **V**idete demum si hec duo non seruaueritis/ saltem post immundicias lauate per luctum penitentie et confessionis. **S**it in primis (o pueri) cubiculum conscientie vestre mundum. vt tam reus nomine pueri id est puri dicami. **E**stote similes angelis dei/ similes innocentiibus atque virginibus. **E**t dum scientiam queritis/ attendite quod in maliuola anima/ non introibit sapientia/ nec habitabit in corpore subdito peccatis. **N**ozret tale cubiculum coquinatum et sedum. **N**olite perdere mundiciam innocentie. **N**orat enim Ambrosius quod innocentia facilius custoditur/ quam per veram penitentiam ipsa iam perdita reparatur. **V**idete specula noua pulchra et nitida/ cito inficiuntur/ cito maculantur/ sed tardius emundantur. **T**alis est etas puerilis atque virginalis/ sedatur celeriter et frangitur/ tardius emundatur et ad integrum nunquam reparatur. **S**ed quid ager puer pro custodia mundicie conscientie sue? **D**icaz audite. **P**rocuret ante omnia a parentibus suis vt collocet apud magistrum bonum sanctum pudicum incorruptum quod **O**ratius maximus reputat. **A**lioquin si magister non sit morosus/ et deuotus et de religione sollicitus/ ipse plus nocet frequenter moribus puerorum quam proficit ingenio eorum sicut de Archiloco dictum est. **T**alis est lupo inter pueros ouiculas/ non pastor/ destructor non instructor/ corruptor/ non corrector. **A**lter quod tu puer debes inquirere est bona societas. **N**oneo semel et bis imo millefies repetens monere non sufficio. **d**eclina o puer a societate puerorum et imundorum quales teste apostolo regnum dei non possidebunt. **S**upsit idem apostolus a gentili poeta. quod corrupti put bonos mores colloqua praua. **S**i colloqua quanto fortius sortia. **T**ales si tibi dentur. accusa. reuela. aut certe potius fuge que mane. **N**on metiebat propheta dicens **L**u scito scitis eris/ et cum puero puerteris. **E**t iterum **H**abitauerunt in gentes et didicerunt opa eorum. **E**t metricus **U**nica praua peccata inficit oem peccata. **E**st alia societas o pueri quam a vobis fugienda ostendo. **E**t quis est ista societas? mala credite mihi mala yalor et pessima ista est

Sermo factus in sollemnitate

demonis societas. Cur audito miramini? Nolite mirari quia verum est quod dicis. aut certe miramini et cauete. Scitote quoniam demon manet habitat et iacet in lectis in mundis malarum conscientiarum quando sine labore sunt sine studio et in ocio. tunc eos inducit cogitare vilia et turpia que verecundum est non solum facere sed dicere. Hanc societatem nequissimam diaboli fugitote precor o pueri. Sed queritis inter vos forte et dicitis. Quomodo fugiemus? Audite beati Hieronimi consilium. Semp aliquid boni facito. ne te diabolus inueniat ociosus. Et rursus Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis. Credite non mihi sed sapienti. Quia multa mala docuit ociositas. Ipsa puerfa est doctrix imo seductrix que sufflat ignem furiosorum desideriorum carnalium aut venenum nutrit infelicis inuidie. Sciebat hoc Oratius dum ait. Si non intendas studijs et rebus honestis. inuidia vel amore vigil torquebit. Dicit forsitan hic aliquis ex pueris. Ecce perdidit mundiciam cubiculi mei vel ex propria vel aliena malicia. quid mihi restat. quid superest? Proposui tam et repero. vide saltem ne dederis causam in verbo vel opere quod alius incubili conscientie sue maculet. Hoc certe est officium diabolicum perdere socios suos. illos seque cum ad damnationem trahere. Sufficiat tibi o quisquis es immundus. damnatio tua. parcete alterius. immo fame tue. immo vite proprie si sciretur. Cogita precor quam tuum potes iterum quoque atque iterum vehementer recogita. quantum displicet deo quantum in se puerfus est et malignus. quantum habet de periculo nunquam satisfaciendi plenarie puer ille qui causa est perditionis totam vitam ex immundo facto suo. dum tamen sit vitium sicut mala scabies de vno ad alium immo ad alios forte decem forte viginti. forte centum. forte mille. Ille autem qui causam primam dedit. quomodo poterit tot et tales ad bonum et ad mundiciam reuocare. quomodo poterit satisfacere. quomodo penitere? O si attenderet omnes que facilius est aliquem maculare et in lutum peccati proicere. quam lauare. quam purgare. et a malo retrahere. Scit hoc inimicus noster ille diabolus. procurat igitur tales ad inuicem corruptiones et contagiosas feditates cognoscens difficultatem plene postea penitendi. Circa hoc debet esse magistrorum sollicitudo precipua. et ne

pueri maligni irridant bonos et deutos sub appellacione hypocritarum vel talium nominum. Tales non possent nimis acriter verberari. immo si non desistant debent exterminari ab omni consortio meliorum. Comparantur his qui ferunt in matris uteris suffocant aut allidunt. Sed quid fiet eis. quid ager in inferno damnat ex malo aliorum consortio. vultis scire quid ager. Vult labunt acerrime pre rabie tormentorum maledicentes illis et clamantes. Ve ve tali per quem ego damnatus sum. maledictus sit in eternum per quem crucior in hac flamma. Narrat autem libelli de disciplina scholarium quod filius quidam nobilis civis romani qui consumpserat misere et immunde iuuentutem suam. dum duceret ad patibulum ad mortem sequebatur eum pater suus flens. Vidit eum filius suus. quesiuit ut oscularetur patrem suum. pater appropinquauit. sed filius loco osculi. momordit sibi nasum et erasit. Dum alij culpabant et mirarentur. exclamauit. O pater tu me suspendis. tu me interficis. si enim dum me istuene (ut debueras) correxisset. ego non venissem ad hanc mortem in hostiam. Hoc est o pueri quod ante notaueram. quod neque ego neque alij dum predicamus neque magistris precipue debemus vos dimittere quin moneamus et corrigamus vos. ne postmodum mordeatis nasos nostros. Hoc dicebat quedam pia mater pueri sui. Ego taliter vos corrigam quod non mordebitis nasum meum. Hoc habetur in libro de apibus. ca. xxx. Legi quendam magni viri narrante de seipso. quod habuerat unum iuuenem nobilem pudicum et castum in principio sed per maliciam unius magistri sui. fuerat seductus et pluries monitus noluit tandem desistere. sed plus obediebat magistro illi in crimine pessimo quam amicis suis et deo. Quid euenit. Audite rem horredam. Venerunt amici illius pueri in magna pompa visitare eum. et dum post cenam retractis omnibus ad cameras ornatas. dum puer esset in lecto suo. cepit horribiliter clamare et plangere. venerunt ad eum seruitores sui et amici. et dum nescirent cur clamaret nec dicere vellet. aduocatus est decanus ecclesie alij canonici. concitus ille renitens residet ad lectum clamantis. suadet perficere peccata. hortatur ut confidat in deo non in homine. Decem decem fortiter et dicit et tandem puer eum audiens. inspectit

terribilibus oculis dicens. **U**e illi q̄ me
seduxit. Ad quid ad quid sup me diuinū
auxiliū inuocabo. **E**cce iā video apertum
infernū. video p̄sentes demones paratos
me rapere. **E**t cum om̄es vt se poti⁹ signa
ret inclamarēt/signa te puer. **I**lle quasi ni
hil aduertens/clausit oculos. ⁊ auertit fa
ciem. ⁊ cum duris ⁊ miserabilibus vocib⁹
miserā animā exhalauit. **I**ntellecistis
ne hoc exemplū terribile o pueri? **A**d au
ditū eius nonne toti tremuistis. **A**unqd
nunc vos etiā penitet? penitet estimo. s;̄
gaudete vos qui boni estis. **A**liqd igitur
audire nō pigeat. **P**eto te o puer. si quis
induceret te ad comedendū carnes per to
tam q̄dragesimā ⁊ in die veneris sancta/
quid diceret? nōne repelleres eum valde
velociter cū cachinno? **N**onne ostēderes
digito dicens. **V**idete q̄ malus est iste q̄
puerus qui talia tibi dixit. **E**t ipse bene
miser. **E**t ego tibi securus affirmo. q̄ peio
res sunt ⁊ pei⁹ faciūt illi de quib⁹ loquor
qui alios inducunt ad immūdiā consci
entiarū suarū quā si facerēt comedere car
nes in die veneris sancta. **N**olo plus spe
cificare. quia qui culpabilis est intelligit.
qui nō est culpabilis nō eger vt intelligat
nisi forte vt caueat. **D**enūcio vobis o
pueri. fugite tales immūdos ⁊ plus fugi
te. plus horrete. plus odite/ q̄ si quererēt
interficere corpus vestrū/ cultello euagia
to vel male strangulare. **P**lus est anima
q̄ caro. ⁊ vita spiritus q̄ corporis. **A**ecu
sate tales/ immo vi repellite. spuite cōtra
eos in faciē/ ⁊ clamate cum beato **B**ernar
do. ad latrones ad latrones/ ad ignem ad
ignem. **P**ostremo si tu puer non serua
sti mundiciā consciētie in te nec in alijs/
salte p̄iteat te/ recurre ad lotricē optimā
sc;̄ ad luctum. **N**ihil est magis diabolicū.
nihil ita displicens deo/ q̄ post culpā nol
le penitere/ humanū est peccare/ diabolicū
cum in peccatis pseuerare. **S**ed dices
ad quid penitere ⁊ lauarē me/ video fragi
litate meā/ ego protin⁹ statim iterū ma
culabor. **N**oli sic estimare frater. sed fac q̄
debes ⁊ quod p̄cipit deus succurret ipse.
randē miserabit ⁊ sanabit/ quid scis quā
do morieris et quomodo. **Q**uid si morte
subita. si rep̄tina. **Q**uero a te si laues ma
nus tuas/ si vestes lineas. **R**ūdebis. ita la
uo vel lauarē facio. **Q**uero p̄terea si post
lotionē iterum maculant. **R**espondebis

ita. **L**ectū igit̄ consciētie tue cur nō simili
ter emūdabis et si sordidanda sit posteri
us? **S**it tibi precor consciētia tua/ carior
q̄ camisia. **N**oli propter timorē futuraz
macularū/ dimittere purgare p̄sentes ⁊
augere. **P**ost penitentiā crede mihi ⁊ mi
nus eris de sordibus ⁊ minus adhibebūt
⁊ facilius abluētur. **D**ices rursus. **Q**uā
modo talia tam feda/ tā turpia peccata di
cerem homini viuētī. homini sacerdotī.
Quid diceret/ quid fieret? **P**lane diceret.
Parcat tibi deus. et te diligeret ⁊ celaret.
Si tantū times sacerdotē/ cur nō ampli
us deum offūa videntē/ immo totā curiā
celestēz semp̄ p̄sentē? **S**i times sacerdo
tem bonū/ discretū ⁊ solum. cur nō magis
times socios pueros indiscretos qui ni
hil celare sciunt/ nisi quod nesciūt. et nisi
cui et q̄liter quid deberēt reuelare. **Q**uid
meli⁹ est/ vel vt dicas nūc peccata tuayni
vel q̄ exponātur in morte tua. vel etiā in
vita quādoq; omnīū aspectui. **N**ōne faci
lius est hominib⁹ peccata p̄fiteri q̄ cū de
monib⁹ sine vlla miseratōe torqueri. **S**i
dictū est tam fetidū tā horridū ⁊ abomia
bile/ plenū factū obsecro/ quale putabif?
At si dices vellez bene facere. velle esse
mundus in cōsciētia velle abstinere a pec
catis. sed neq̄o. **N**oli frater dicere nequeo
s;̄ nolo. **L**erte potes. sed nō vis iuuare te.
Quomō iuuare? **P**rio fugiēdo oculū. fugi
endo malū consortiū. deniq; orādo ⁊ con
uertēdo te ad aliquē sanctorū. specialit̄ ad
illam sanctarū sanctā. p̄cutiēdo pecc̄ exē
plo **H**ieronimi ⁊ dicēdo. sancta virgo vir
ginū ora p̄ me. adiuua me. mitte auxiliū
refugiētī ad te. **D**eniq; exēplo anthoni ⁊
bilarionis adolescentū increpa diabolū in
ip̄a temptatōe tua q̄si p̄item. ⁊ dic ei. **P**si
de te ⁊ de temptatōe tua miser diabolē. **E**c
ce ego nō obedio tibi. **P**lurime sunt ta
les doctrine p̄ mundiciā cubilis p̄rie cō
sciētie seruanda. inter q̄s posuim⁹ bonaz
societate magistrū ⁊ socioz ⁊ famuloz. oc
cupatōem in bono studio. ⁊ orōe. **F**atiga
bo vos nō amplius o pueri. **S**it tandem
nostri finis sermonis in oratōe ad deum
⁊ sanctos sanctasq; omnes. vt taliter pa
remus hic cubilia consciētiarū nostrarū
in mundiciā. molliciet quite per grām. q̄
eorum consortes effecti erulemus ⁊ lere
mur in eisdem cubilib⁹ nostris per glo
riam. Amen. **F**inis.